

Dopplerovská pozorování

- Vycházejí ze známého Dopplerova jevu příjmu jiného kmitočtu f_R než byl vysílaný f_T , pohybují-li se zdroj a přijímač vzájemnou rychlostí v .

- **Odvození:**

vztahy mezi dráhou s , časem t a rychlostí c

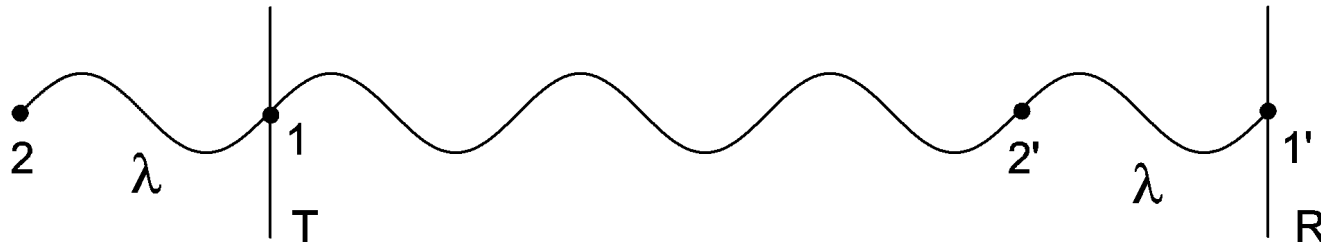
$$s = ct$$

a vlnovou délkou λ , frekvencí f a časovým intervalem Δt

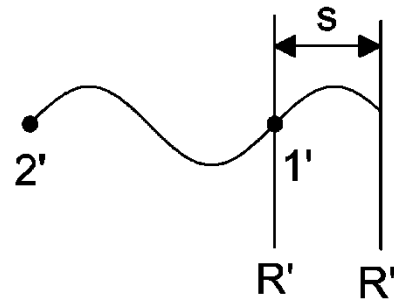
$$\lambda = c\Delta t = \frac{c}{f}$$

Dopplerovská pozorování

- Předpokládejme nejprve, že body **T** a **R** se vzájemně nepohybují.
- Bod 2 vlny projde bodem T za dobu Δt_T a bod 2' projde bodem R za dobu Δt_R . Pokud se bod T vůči bodu R nepohybuje jsou časové intervaly stejné $\Delta t_T = \Delta t_R$.

Nechť se nyní bod R vzdaluje od bodu T rychlostí v .
Pak bod 2' projde bodem R později – v pozici R''

Dopplerovská pozorování

- Časový interval průchodu jedné vlny je tedy

$$\Delta t_R = \Delta t_T + \Delta t_{z \text{ pohybu}} = \Delta t_T + \frac{s}{c} = \Delta t_T + \frac{v \cdot \Delta t_T}{c}$$

a z toho

$$\Delta t_R = \Delta t_T \left(1 + \frac{v}{c} \right)$$

Pro frekvenci pak platí

$$f_R = f_T \left(1 + \frac{v}{c} \right)^{-1}$$

Ve vakuu tedy máme

$$f_R = \frac{f_T}{1 + \frac{v}{c}} \approx f_T \left(1 - \frac{v}{c} + \{2\} \right) \longrightarrow v = \frac{c}{f_T} (f_T - f_R)$$

Dopplerovská pozorování

- Známe-li f_T a změříme f_R , můžeme určit **radiální rychlost v** .
Z důvodů minimalizace ztrát signálu v ionosféře se pro f_T používá kmitočtů větších než 100 MHz, nelze snadno měřit dopplerovsky posunutý kmitočet f_R .
- Proto se při měření užívá v přijímači směšování s kmitočtem pomocného generátoru f_G a měří se rozdílový kmitočet

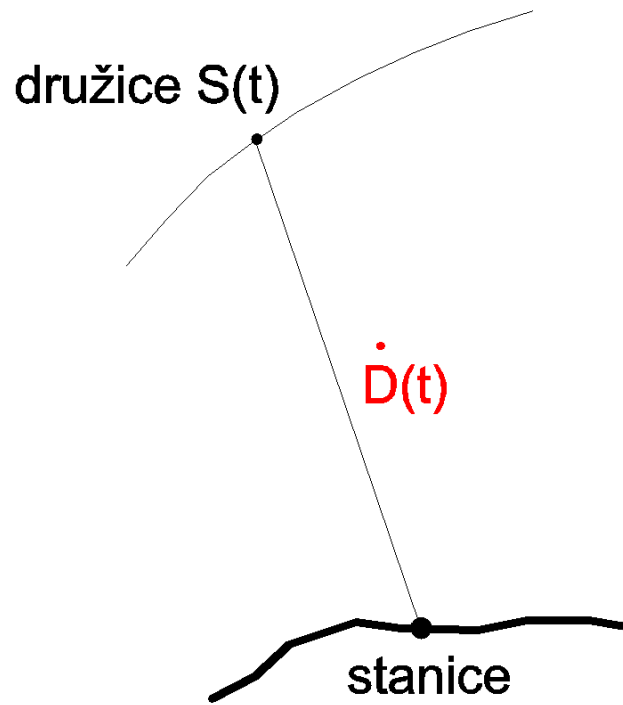
$$f_D = f_G - f_R$$

Pak lze psát

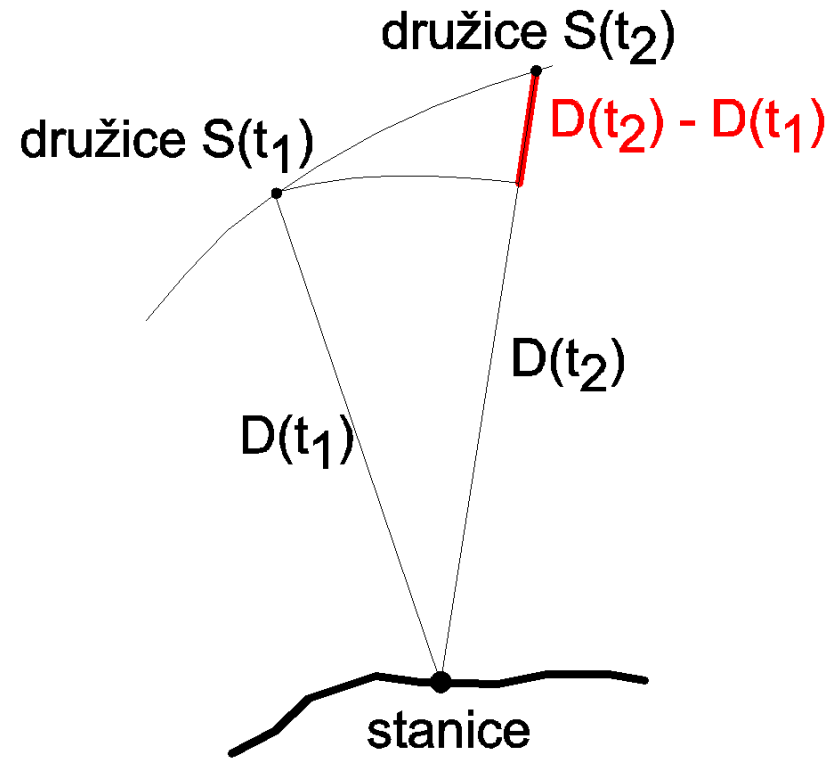
$$v = \frac{c}{f_T} (f_T \boxed{- f_G} - f_R \boxed{+ f_G}) = \frac{c}{f_T} f_D + \frac{c}{f_T} (f_T - f_G)$$

Kmitočet f_D se měří čítačem během nejvýše jednotek sekund.

Dopplerovská pozorování

diferenciální "Doppler"

integrální "Doppler"

Dopplerovská pozorování

- Pokud počítáme periody kmitočtu f_D po delší dobu (DORIS:10 sek; TRANSIT: 2 min) dojdeme k **integrální Dopplerovské metodě**.
- Rozdíl radiálních vzdáleností ke družici je

$$D_2 - D_1 = \int_{t_1}^{t_2} v dt = \frac{c}{f_T} \int_{t_1}^{t_2} f_D dt + \frac{c}{f_T} (f_T - f_G) \int_{t_1}^{t_2} dt$$

Čas t_1 volíme a čas t_2 určíme tak, aby integrál z f_D podle dt bylo celé číslo N , pak

$$D_2 - D_1 = \frac{c}{f_T} N + \frac{c}{f_T} (f_T - f_G)(t_2 - t_1)$$

kde $D_2 - D_1$ je určený rozdíl vzdálenosti k družici v časech t_2 a t_1 a N je počet period mezi těmito časy.

- Změřené hodnoty v nebo $D_2 - D_1$ se musí redukovat o přístrojové opravy, vlivy troposféry a ionosféry a o družicovou aberaci.
- Dosažitelná teoretická přesnost metody je
  - 0.4 mm.s⁻¹ v rychlosti a 1 až 5 cm v rozdílu vzdáleností u integrální metody.
- Skutečná přesnost je o něco horší, což je dáno vlivem nejistot v redukcích a šumem v aparatuře.

DORIS

(fr. Détermination d'Orbite et Radiopositionnement Intégré par Satellite,
ang. Doppler Orbitography and Radiopositioning Integrated by Satellite)

- vyvinutý Francií ve spolupráci s USA
- primární cíl systému: určování přesných drah nízko letících družic (100 – 1000 km)
- dalším produktem: souřadnice pozemních stanic

- Na **zemi** je umístěna síť **vysílačů**, které vysílají na dvou frekvencích 2036.24 MHz a 401.25 MHz pro odstranění vlivu ionosféry.
- Na **družici**, jejíž dráha se má určit, pracuje **přijímač signálu**, který využívá pro určení polohy dopplerovské metody.

- Pozemní stanice vyžadují pouze zdroj elektrické energie – není nutné připojení k internetu pro přenos dat do datových center, takže jejich rozložení může být rovnoměrné po celém světě.
- nízké náklady na vybudování stanic
- O umístění stanice rozhoduje řídicí centrum v Toulouse ve Francii.